

شماره: ۹۳، ۲، ۱۰
تاریخ:
پیوست: ۷۰، ۲۸۲۶۸

دانشگاه آزاد اسلامی

سازمان مرکزی

بخشنامه به نمایندگان نام‌الاختیار ریاست دانشگاه در هیات امنای استان‌ها، دبیران هیات امنای استان‌ها، واحدها و مراکز آموزشی دانشگاه آزاد اسلامی

به پیوست آیین‌نامه دوره دکترای تخصصی پژوهش محور (با آزمون و بدون آزمون) رشته‌های غیر پزشکی دانشگاه آزاد اسلامی که در تاریخ ۹۳/۲/۹ به تایید ریاست محترم دانشگاه رسیده است ابلاغ می‌شود. مقتضی است ضمن مطالعه دقیق آیین‌نامه و رعایت ضوابط تعیین شده مراتب به نحو مناسب به اطلاع اعضای محترم هیات علمی و دانشجویان دانشگاه برسد.

این بخشنامه از تاریخ صدور لازم است اجرا شود.

با آرزوی توفیق الهی

ابراهیم واشقانی فراهانی

معاون پژوهشی و فناوری دانشگاه آزاد اسلامی

آیین‌نامه

دوره دکتری تخصصی پژوهش‌محور

(با آزمون و بدون آزمون)

(PhD by Research)

رشته‌های غیرپزشکی

دانشگاه آزاد اسلامی

معاونت پژوهش و فناوری دانشگاه آزاد اسلامی

۱۳۹۳/۲/۹

آیین‌نامه دوره دکتری تخصصی پژوهش محور (با آزمون و بدون آزمون)

رشته‌های غیرپزشکی دانشگاه آزاد اسلامی

(PhD by Research)

مقدمه

به منظور برآوردن اهداف سند چشم‌انداز بیست‌ساله جمهوری اسلامی ایران، نقشه جامع علمی کشور و برنامه مصوب دانشگاه آزاد اسلامی، این دانشگاه پذیرش دانشجوی دکتری پژوهش‌محور را برای توجه بیشتر به پژوهش‌های کاربردی و تربیت پژوهشگران متعهد، متخصص، ماهر، نوآور، خلاق و کارآفرین در دستور کاری خود قرار داد. برای دستیابی به اهداف پیش روی، پس از جمع‌آوری نظریه‌های کارشناسی از دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی و بررسی در جلسات مختلف کارگروه‌های تخصصی، «آیین‌نامه دوره دکتری تخصصی پژوهش‌محور» در چارچوب آیین‌نامه ابلاغی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری درباره دوره دکترا با دوشیوه «آموزشی - پژوهشی» و «پژوهشی» به شماره ۲۱/۵۷۲۰۹ مورخ ۱۳۸۹/۹/۱۷ به شرح زیر تدوین شد.

ماده ۱. برای رعایت اختصار، واژه‌ها و ترکیب‌های زیر در این آیین‌نامه به کار می‌روند:

وزارت: منظور، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی است.

دانشگاه: منظور، دانشگاه آزاد اسلامی است.

سازمان: منظور، سازمان مرکزی دانشگاه است.

معاونت آموزشی: منظور، معاونت آموزشی و تحصیلات تکمیلی دانشگاه است.

معاونت پژوهش و فناوری: منظور، معاونت پژوهش و فناوری دانشگاه است.

مؤسسه: منظور هر یک از واحدهای دانشگاهی، دانش‌شهرها، پژوهشگاه‌ها، پژوهشکده‌ها و مراکزهای آموزشی و پژوهشی

تابع دانشگاه آزاد اسلامی است که مطابق مقررات وزارت و با مجوز دانشگاه، مجازند دوره دکترا را برگزار کنند.

کمیته تخصصی: منظور، کمیته تخصصی مربوط به هر رشته است که زیر نظر معاونت پژوهش و فناوری واحد پس از تایید رئیس واحد برای مصاحبه علمی تشکیل می‌شود.

دوره دکترا: منظور، دوره دکتری تخصصی پژوهش‌محور (PhD by Research) است.

واحد مجری: منظور هر یک از واحدهای دانشگاهی دانشگاه است که مطابق مقررات وزارت، مجاز به برگزاری دوره دکترا هستند.

گروه: منظور، هر یک از بخش‌های (Departments) آموزشی یا پژوهشی واحد است.

آیین‌نامه: منظور، آیین‌نامه دوره دکتری تخصصی پژوهش‌محور (PhD by Research) است.

شیوه‌نامه: منظور روش‌ها و فرآیندهای اجرایی دوره دکتری تخصصی پژوهش‌محور است.

۴-۴- مصاحبه علمی داوطلبان دوره دکترا به صورت جداگانه و با تأکید بر فعالیت‌های علمی - پژوهشی و نیز ارزیابی مهارت‌های نظری و علمی - پژوهشی ایشان در کمیته تخصصی با حضور استاد راهنمای اصلی صورت می‌گیرد.

۴-۵- سهم نمره مصاحبه در دوره دکترا تخصصی پژوهش محور با آزمون و بدون آزمون به ترتیب ۷۵ و ۵۰ درصد از نمره کل است.

تبصره ۱: ۵۰٪ امتیاز مصاحبه به نظر استاد راهنمای اصلی اختصاص دارد.

تبصره ۲: پذیرش داوطلبان مشمول «استعداد دوخشان دانشگاه» در دوره دکتری پژوهش محور براساس ضوابط مربوط به ادامه تحصیل ایشان انجام می‌گیرد.

تبصره ۳: حداقل توانایی لازم در زبان انگلیسی برای متقاضیان، دارا بودن نمره ۶۵ برای TOEFL IBT یا ۶ برای IELTS و یا ۵۰ برای EPT در هنگام ثبت نام یا یکسال پس از ثبت نام به تشخیص کمیته تخصصی است.

تبصره ۴: داوطلب پس از دریافت پذیرش از واحد و نام‌نویسی در دوره دکترا، دانشجوی دوره دکترا نامیده می‌شود.

ماده ۵: ظرفیت پذیرش دوره دکترا، حداقل ۲۰ و حداکثر ۵۰ درصد ظرفیت پذیرش در هر گرایش دوره دکتری آموزشی و پژوهشی به صورت مازاد است.

تبصره ۱: پذیرش دانشجویان خارجی در دوره دکتری پژوهش محور مجاز است.

تبصره ۲: حداقل یک نفر و حداکثر ۲۰٪ ظرفیت پذیرش دوره دکتری پژوهش محور به اعضای هیات علمی در مرتبه مربی (پیمانی یا رسمی) (با رعایت کلیه ضوابط این آیین‌نامه) اختصاص دارد.

ماده ۶: مسئولیت راهنمایی دانشجویان از نخستین نیم‌سال تحصیلی بر عهده «استاد یا استادان راهنما» است که به درخواست دانشجویان و یا بر اساس نظر شورای پژوهش و فناوری واحد از میان اعضای هیات علمی با مرتبه استادیاری یا بالاتر و با موافقت عضو هیات علمی و تأیید گروه ذی‌ربط تعیین می‌شود.

تبصره ۱: به ازای هر طرح برون دانشگاهی متناسب با مبلغ طرح حداکثر دو دانشجو (هر نیمسال تحصیلی یک دانشجو) به ظرفیت معمول استاد راهنما افزوده می‌شود.

تبصره ۲: هر طرح برون دانشگاهی باید حداقل نیمی از شهریه تعیین شده برای دانشجوی دوره دکتری پژوهش محور را تأمین کند.

تبصره ۳: اگر استاد راهنما بتواند هزینه طرح پژوهشی را از بیرون از دانشگاه و از بخش صنعت یا خدمات تأمین کند به میزان ۵۰٪ از هزینه طرح به اعتبار پژوهشی (Grant) دانشگاهی وی، افزوده می‌شود.

تبصره ۴: در صورت نیاز، به پیشنهاد استاد راهنمای اصلی و تأیید گروه، مسئولیت راهنمایی طرح پژوهشی دانشجو را بیش از یک استاد راهنما از میان اعضای هیأت علمی واحدهای مجری (پیوسته یا وابسته)، سایر واحدهای دانشگاه ها و اعضای هیأت علمی سایر مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی مورد تأیید وزارت، به طور مشترک عهده‌دار می‌شوند.

تبصره ۵: در صورت نیاز، به تشخیص استاد راهنمای اصلی، یک یا دو تن از اعضای هیأت علمی مورد اشاره در تبصره بالا یا سایر متخصصان با مدرک دکترا به‌عنوان «استاد مشاور» یا «استادان مشاور» طرح پژوهشی دانشجو تعیین می‌شوند.

تبصره ۶: در شرایط خاص و به تشخیص شورای پژوهش و فناوری واحد، استاد راهنمای اصلی و سایر استادان راهنما و مشاور می‌توانند از متخصصان خارج از واحد با مدرک دکترا نیز انتخاب شوند.

تبصره ۷: در صورت نیاز، به پیشنهاد دانشجو و استاد راهنمای اصلی و تأیید گروه، استاد راهنمای دوم می‌تواند از خارج کشور و البته با همان شرایط، امتیازات و مزایای استاد راهنما از داخل کشور برگزیده شود.

تبصره ۸: حداکثر استادان راهنما، ۲ تن خواهند بود.

ماده ۷: مجموع واحدهای دوره دکترا در برنامه درسی مصوب هر رشته، ۳۶ واحد شامل: ۲۸ تا ۳۳ واحد مربوط به طرح پژوهشی و ۳ تا ۸ واحد باقیمانده مربوط به واحدهای درسی آموزشی مورد نیاز است که بنا به نظر استاد یا استادان راهنما، دانشجو موظف به گذراندن آن (ترجیحاً در نیمسال اول تحصیل خود) خواهد بود.

تبصره ۱: تعیین حداقل و حداکثر واحدهای درسی در هر زمانی از دوره تحصیلی با تشخیص و نظر استاد (استادان) راهنما و تأیید گروه صورت می‌گیرد.

تبصره ۲: واحدهای درسی به‌منظور آگاهی و تسلط بر مفاهیم نو در هر رشته و تقویت توان علمی دانشجو برای اجرا و انجام طرح پژوهشی مورد نظر در دوره پیشنهاد می‌شوند.

تبصره ۳: حداقل نمره قبولی در هر درس، ۱۴ از ۲۰ و میانگین قابل قبول نمره‌های دانشجو در همه درس‌ها، ۱۶ از ۲۰ است. این میانگین بر اساس نمره‌های درس‌های گذرانده شده محاسبه می‌شود و در صورتی که مقدار آن کمتر از ۱۶ باشد، دانشجو مجاز است با نظر استاد یا استادان راهنما، حداکثر در یک نیم‌سال، درس‌هایی را که نمره کمتر از ۱۶ گرفته است برای جبران میانگین کل بگذراند.

ماده ۸. دانشجو همزمان با پذیرش و از همان نیم‌سال آغازین، موظف است موضوع طرح پژوهشی مورد نظر استاد راهنمای اصلی و با کارفرمای خود را با هماهنگی و تأیید استاد راهنمای اصلی تعیین کرده و فعالیت پژوهشی خود را آغاز کند.

ماده ۹. دانشجو باید به انجام یک طرح بنیادی یا کاربردی مورد تایید هیات داوران بپردازد که دستاورد آن رفع کننده یکی از نیازهای یک دستگاه یا دستگاه‌های همکار در جامعه (بخش دولتی، نیمه‌دولتی یا خصوصی) در سطح شهر، شهرستان، استان، کشور و یا در سطح جهانی باشد. دانشجو موظف است پس از تأیید استاد راهنمای اصلی حسب مورد از طرح پژوهشی خود و دست‌آوردهای آن در حضور هیات داوران و نمایندگان معاونت پژوهش و فناوری واحد و کارفرما دفاع کند.

ماده ۱۰. دستاوردهای طرح پژوهشی می‌تواند شامل: مقاله علمی - پژوهشی معتبر، روش تازه در انجام یک کار، ساختار تازه در یک سازمان، نظریه نو در یک رشته علمی، قانونی جدید در یک رشته علمی، ساخت یک نمونه «پروتوتایپ (prototype)» از یک وسیله یا دستگاه که نمونه داخلی نداشته باشد یا نمونه بهبودیافته قبلی باشد و به تأیید وزارت صنایع یا سازمان‌های وابسته به آن وزارتخانه برسد، ارائه یک دانش فنی مورد تقاضای مشتری، ثبت یک اختراع خارجی (پتنت) یا داخلی با تأیید سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران، طراحی و اجرای یک شیوه نو در معماری یا هنر با تأیید فرهنگستان هنر و مانند این موارد باشند.

تبصره ۱: وظایف هیات داوران و کمیته راهبری دوره دکتری پژوهش محور، چگونگی تعریف و برنامه پیشنهادی دانشجو برای اجرای طرح پژوهشی، ارزیابی صلاحیت علمی دانشجو برای ادامه فعالیت پژوهشی، چگونگی ارزیابی و دفاع نهایی از طرح پژوهشی و احراز کفایت دستاوردهای آن، تابع شیوه‌نامه‌ای است که به تصویب شورای پژوهش و فناوری واحد می‌رسد.

تبصره ۲: هیات داوران عبارت‌اند از: استاد (استادان) راهنما، استاد (استادان) مشاور، ۳ تن عضو هیات علمی در رشته مربوط با درجه حداقل استادیاری به پیشنهاد گروه و تأیید شورای پژوهش و فناوری واحد که باید یک تن از آنها حداقل دانشیار و از مؤسسه‌های خارج از دانشگاه باشد.

تبصره ۳: افزون بر ترکیب هیات داوران در تبصره ۲، حضور نماینده کارفرمای طرح پژوهشی نیز الزامی است.

تبصره ۴: استاد راهنمای خارج از کشور می‌تواند از طریق ویدیو کنفرانس در جلسه دفاع شرکت و اظهار نظر کند.

ماده ۱۱. ارزیابی بر اساس « کیفیت علمی پژوهش انجام شده، میزان نوآوری، چگونگی دفاع از یافته‌های پژوهشی و نحوه نگارش طرح پژوهشی » انجام شده و نتیجه آن به یکی از دو صورت زیر تعیین می‌شود:

الف) قبول (با درجه عالی، بسیار خوب، خوب).

ب) غیر قابل قبول.

ماده ۱۲. شرط دفاع از طرح پژوهشی، ارایه پذیرش یا چاپ حداقل دو مقاله علمی - پژوهشی مستخرج از طرح پژوهشی در یکی از نشریه‌های علمی - پژوهشی وزارت یا دارای نمایه معتبر بین‌المللی با توجه به رشته مربوط (براساس بخشنامه شماره ۷۳/۳۵۲۶۸۱ مورخ ۱۳۹۲/۱۰/۲۲) است.

تبصره ۱: دست‌آوردهای پژوهشی مستخرج از طرح پژوهشی (مندرج در ماده ۱۰) با توجه به رشته مربوط، می‌تواند جایگزین مقاله شود.

تبصره ۲: چنانچه دفاع نهایی دانشجوی از طرح پژوهشی «غیر قابل قبول» ارزیابی شود، بنا به تشخیص هیأت داوران، دانشجوی مجاز است طی حداکثر شش ماه، به شرط این که از حداکثر مدت مجاز تحصیل بیشتر نشود، اصلاحات لازم را در طرح پژوهشی به عمل آورد و صرفاً برای یک بار دیگر از آن دفاع کند.

ماده ۱۳. استاد راهنمای اصلی، مسئول آغاز، راهنمایی و تشخیص کفایت کار و اتمام طرح پژوهشی دانشجوی و تایید دستاورد یا دستاوردهای علمی آن است و باید پاسخگویی کارفرمای طرح پژوهشی باشد.

ماده ۱۴. دانشجوی پس از گذراندن واحدهای درسی و نیز کسب درجه «قبول» از طرح پژوهشی خود، دانش‌آموخته دوره دکترا شناخته شده و به دریافت درجه دکترای تخصصی پژوهش‌محور نائل می‌شود.

تبصره: مدرک دکترای تخصصی پژوهش‌محور (PhD by Research) مانند مدرک دکترای تخصصی آموزشی - پژوهشی معتبر است و دانش‌آموختگان در این شیوه از مزایای استخدامی مترتب بر آن (از جمله: عضویت در هیأت علمی دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی و پژوهشی با رعایت سایر مقررات) بهره‌مند خواهند شد.

ماده ۱۵. مدت مجاز تحصیل در دوره دکترای پژوهش‌محور، حداقل سه سال و حداکثر چهار و نیم سال است. در صورت ضرورت به پیشنهاد استاد (استادان) راهنمای اصلی و تأیید گروه ذی‌ربط، حداکثر تا یک نیمسال تحصیلی به این مدت افزوده می‌شود.

تبصره: در صورتی که دانشجوی بنا به عللی خارج از اختیار خود و یا بروز مشکلات غیر قابل پیش‌بینی، در مدت مجاز موفق به اتمام طرح پژوهشی و تحصیل نشود، به پیشنهاد استاد راهنمای اصلی دانشجوی، کمیته بررسی موارد خاص واحد با حضور استاد راهنمای اصلی و استاد راهنمای دوم، وضعیت دانشجوی را بررسی کرده و متناسب با کتیت و کمیت فعالیت‌های علمی دانشجوی، در مورد مدت و نحوه ادامه تحصیل یا اخراج او، تصمیم‌گیری قطعی خواهند کرد.

ماده ۱۶. در موارد زیر دانشجوی از ادامه تحصیل در دوره دکترا، محروم می‌شود:

- الف) میانگین کلی نمره‌های درس‌هایی که دانشجوی گذرانده است (با رعایت تبصره ۳ ماده ۷ آیین‌نامه) کمتر از ۱۶ شود.
- ب) صلاحیت علمی دانشجوی برای استمرار فعالیت پژوهشی پس از دو بار ارزیابی (با رعایت تبصره ۱ ماده ۱۰ آیین‌نامه) احراز نشود.

ج) طرح پژوهشی دانشجو (با رعایت تبصره ماده ۱۱)، «غیر قابل قبول» ارزیابی شود.

د) مدت مُجازِ تحصیلِ دانشجو (با رعایت تبصره ماده ۱۵) به پایان برسد.

تبصره: در صورت محروم شدن یا انصراف دانشجو از ادامه تحصیل در دوره دکترا، واحد مجری مُجاز است با رعایت ضوابط و مقررات مربوط، صرفاً گواهینامه‌ای بر اساس کارنامه تحصیلی دانشجو صادر کند و در اختیار وی قرار دهد.

ماده ۱۷. این آیین‌نامه در برگیرنده اصول کلی و ضوابط اصلی دوره دکتری پژوهش محور است و واحد موظف است شیوه‌نامه اجرایی آن را تدوین کرده و پس از تصویب در شورای پژوهش و فناوری واحد، برای تأیید نهایی به معاونت پژوهش و فناوری ارسال کند.

تبصره: تفسیر مواد این آیین‌نامه حسب مورد بر عهده معاونت پژوهش و فناوری و معاونت آموزشی است و در صورت بروز ابهام در مفاد آن، نظر معاونان یادشده مورد استناد خواهد بود.

ماده ۱۸. واحد با همکاری کامل و زیر نظر معاونت پژوهش و فناوری و معاونت آموزشی (حسب مورد)، دستورالعمل‌های نظارت بر اجرای دوره دکترا را تنظیم و پس از تأیید شورای پژوهش و فناوری هر استان و معاونت پژوهش و فناوری بر نحوه اجرای این آیین‌نامه و شیوه‌نامه اجرایی آن نظارت می‌کند.

ماده ۱۹. اجرای دوره دکترا، صرفاً در واحدها مجری که دارای مجوز برگزاری دوره دکترا از شورای گسترش آموزش عالی وزارت هستند و زیر نظر معاونت پژوهش و فناوری مُجاز است.

ماده ۲۰. این آیین‌نامه مشتمل بر یک مقدمه، ۲۰ ماده و ۲۹ تبصره در تاریخ ۱۳۹۳/۲/۹ به تأیید رئیس دانشگاه رسید و از تاریخ ابلاغ لازم است اجرا شود، و مسئولیت حُسن اجرای آن بر عهده‌ی رلیسان واحدهای مجری است.

با آرزوی توفیق الهی

دکتر ابراهیم واشقانی فراهانی

معاون پژوهش و فناوری دانشگاه آزاد اسلامی

